

БАЙКИ ЕЗОПА

Зміст

Анкета байкаря.....	1
Легенди про Езопа.....	1
«Вовк та Ягня».....	3
«Лисиця і виноград».....	3
«Хліборобові діти».....	4
«Хлібороб і Змія».....	4
«Крук і Лисиця».....	5
«Мурашки і Цикада».....	5

ЕЗОП (VI СТ. ДО Н. Є) – ОСНОВОПОЛОЖНИК ЖАНРУ БАЙКИ

Анкета байкаря

Зовнішність: був кривий і горбатий

Соціальний стан: раб у філософа Ксанфа

На волі. Отримавши волю, подорожував по Греції, Вавилоні та Єгипту

Риси характеру: розумний, кмітливий, спостережливий, умів слухати людей, співчувати їм

Смерть: несправедливо звинуватили у крадіжці золотого кубка і скинули зі скелі

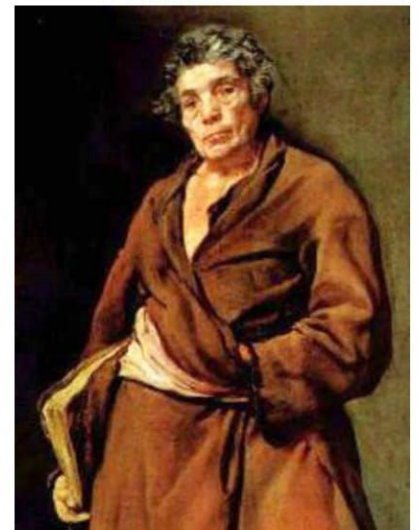
Творча спадщина: написав $\approx$ 400 байок (або $\approx$ 650)

Відомі байки: «Вовк та Ягня», «Лебідь, Щука і Рак», «Лисиця і виноград», «Крук і лисиця», «Мурашки й Цикада», «Хліборобові діти», «Хлібороб і Змія»

Особливості байок: прозова форма, лаконізм

У своїх творах Езоп створив особливу художню мову. її так і називають — езопівською, або езоповою.

Езопова (езопівська) мова — мова, сповнена натяків, недомовок, у якій думка автора має замасковану форму.

Легенди про Езопа

Про дар красномовства. Легенда розповідає, що одного дня Езоп копав землю в полі й раптом побачив самотню жінку у вбранні жриці, яка підійшла до нього і сказала: «Добра людино, коли в тобі є співчуття до смертних — покажи мені дорогу до міста, бо я заблукала». Езоп нагодував жінку хлібом і маслинами, напоїв джерельною водою, потім вивів на дорогу і показав, куди йти. Жриця швидко дісталася дому і розповіла своїй володарці, богині плодючості, материнства, здоров'я й мореплавства, Ісіді про цю пригоду. Ісіда вирішила нагородити раба за його благодіяння й подарувала Езопові голос. Її дев'ять муз, красномовних дочок Зевса, покровительок поезії, мистецтва й науки надихнули Езопа на складання цікавих промов, наділили мистецьким даром. Так він позбувся німоти і став один із наймудріших людей Греції.

Езоп – раб Ксанфа. Його перший господар вирішив продати балакучого раба, якого купив простуватий філософ Ксанф з Самосу. *Езоп вразив його дотепними відповідями.* Коли Ксанф спитав Езопа, чи той хоче, щоб він його купив, Езоп нібито відповів: «А хіба тобі не все одно, чого я хочу? Купи мене в радники, тоді й запитуй». А на запитання, чи він завжди такий балакучий, Ксанф отримав відповідь, що за балакучих птахів завжди платять дорожче. Після того, як на репліку Ксанфа: «Але ти ж не птах, а

виродок», Езоп відповів, що «Коли купиш вино, хіба винні бочки не потворні? Але ж вино в них чудове». Філософу сподобалася несподівана репліка раба, й він купив його за нікчемну суму (75 динаріїв).

Легенда про язик. Запросивши якомсь гостей на бенкет, Ксанф наказав Езопові почастивати їх найкращими стравами. Раб-мудрець купив кілька свинячих язиків і приготував їх. - Чому ти приготував страви з язиків? - запитав Ксанф. А що може бути краще? - відповів той. - Адже язик єднає людей, він є ключем до знань, він вчить, переконує, наставляє, язик — могутня зброя, ним можна проповідувати любов, справедливість, дарувати надію, поважати та цінувати людей. Здивований Ксанф наказав Езопові приготувати наступного дня страву з найгірших продуктів, і знову Езоп почастивав гостей свинячими язиками. На запитання розгніваного Ксанфа він відповів: — Але ж язик - найгірша у світі річ! Це причина усіх чвар, судових процесів, джерело воєн і міжусобиць. язик може спричиняти зло, вбивати, засуджувати, приносити біль, розчарування.

Легка ноша. Разом з іншими рабами Езопові було наказано зробити кількадеennisий перехід. Езоп звернувся до хазяїна з проханням дати йому легшу корзину, бо він, мовляв, значно поступається силою перед іншими рабами. — Вибери собі сам! — сказав хазяїн.

Езоп узяв найбільшу корзину з хлібом. Усі сміялися з нього: він ледве дійшов до місця ночівлі. Але наступного ранку йому було значно легше нести свою ношу — раби повечеряли і поснідали кількома хлібинами. До місця призначення Езоп ішов майже з порожньою корзиною.

Випите море. За переказами, Езоп був рабом у неука Ксанфа, який вважав себе філософом. Почувши від Езопу якусь справді мудру думку, він привласнював її і хизувався перед друзями своєю "вченістю".

Якось хвалько потрапив у пастку: заявив своїм співбесідникам, що він, такий розумний і всесильний, може випити море. Його спіймали на слові й побилися об заклад: якщо завтра вранці не вип'є море, втратить свій маєток. Отямившись, хвалько побіг додому, покликав Езопу і почав благати: — Рятуй мене! Прости за порятунок усе, що хочеш! — 'Збідніти — це було найстрашнішим для Ксанфа.

— Я допоможу, — промовив Езоп. — Скажеш... Але за це ти маєш дати мені волю. Ксанф змушений був погодитися. На ранок він прийшов на берег моря, де зібрався натовп, щоб поглузувати з хвалька. Оглянувши присутніх, Ксанф гордо сказав: — Я вип'ю море, але для цього потрібна чаша. Зробіть її, перелийте воду з моря в чашу, і я доведу, що перед вами не базіка. Всі були приголомшені: — Що ж казати, Ксанф таки має розум! Ксанф такий філософ!

Про державну печатку. Під час засідання державної ради Самосу з неба налетів орел, схопив державну печатку, піднявся вгору і звідтіля відпустив її прямо в пазуху якомусь рабу. Покликали Ксанфа, щоб він розтлумачив цю знаменну подію. Він за своєю звичкою заявив, що це нижче його філософський гідності, але у нього є раб, який може роз'яснити, що все це значить. Езоп же сказав, що він міг би роз'яснити, та не годиться рабу давати поради вільним громадянам, а от якби його звільнили... Народ Самосу тут же звільнив Езопу, і він так розкрив смисл цієї події: "Орел - царський птах. Отже, цар Крез вирішив завоювати Самос і обернути його в рабство". Засмучені самосці відправили Езопу до Креза просити замирення. Мудрий Езоп сподобався царю, він зробив його своїм радником і замирився з самосцями. За легендою, після цього Езоп жив ще довго, побував у вавілонського та єгипетського царів, зустрічався з сімома мудрецами й написав багато байок.

Смерть Езопу. Езоп прибув у Дельфи. Там у своїх виступах байкар дорікав дельфійцям за те, що вони не сіють, не жнуть, живуть дармоїдами, харчуються за рахунок жертв, які приносять Аполлонові з усієї Греції, і Ображені жерці храму, де Езоп ночував, підкинули йому золоту чашу, звинуватили у крадіжці і вирішили скинути зі скелі. Та навіть перед такою страшною смертю Езоп розповів дельфійцям байку про те, як один селянин вирішив хоч на старості літ побувати у великому місті. Його дорослі сини запрягли у візок не коня, а ослив, які самі знали дорогу до міста. У дорозі селянина застала негода і ніч, осли заблукали і завезли старого на край урвища. Владико Зевсе, — заволав селянин, — за що мені така зла доля? Добре ще б від коня, а то від паршивих ослив!

Свою останню байку Езоп закінчив словами, що йому прикро від того, що приймає смерть не від рук гідних людей, а від негідних віслюків. Езоп прокляв їх музами й кинувся вниз.

Історики стверджують, що дельфійців потім спіткало велике лихо — чума. І їхній знаменитий оракул, повідомив, що вони повинні спокотувати загибель Езопу.

«Вовк та Ягня»

Вовк побачив, що Ягня п'є воду з річки, і хотів знайти якийсь слушний привід, щоб його з'їсти. Отже, хоч він стояв і вище по течії, але почав обвинувачувати Ягня, що воно каламутить йому воду й не дає пити. Ягня відповіло, що воно п'є, торкаючись води тільки краєчками губ, і що, зрештою, воно, стоячи внизу, не може йому каламутити воду. Тоді Вовк зауважив: «Минулого року ти зневажило мого батька». — «Мене тоді ще й на світі не було», — відповіло Ягня. Але Вовк сказав йому: «Хоч як би ти виправдовувалось, я все одно тебе з'їм».

Байка доводить, що навіть справедливий захист не має сили для тих, хто заповзвся чинити кривду.

Аналіз байки

Герої: Вовк – зухвалість, владність, сила, лицемірство.

Ягня - невпевненість, беззахисність, схилення перед силою, владою, страх, рабська покірність.

Тема: розповідь про те, як Вовк шукав привід, щоб з'їсти Ягня

Мораль: справедливий захист не має сили для тих, хто заповзвся чинити кривду.

Засуджує: зухвалість, жорстокість, несправедливість, рабська покірність

«Лисиця і виноград»

Молода Лисиця побачила, що з виноградної лози звисають грона, і захотіла дістати їх, але не змогла. Відходячи, сказала сама до себе:

- Вони кислі!

Так і в людей буває. Коли хто неспроможний досягти чогось, посилається на обставини.

Аналіз байки

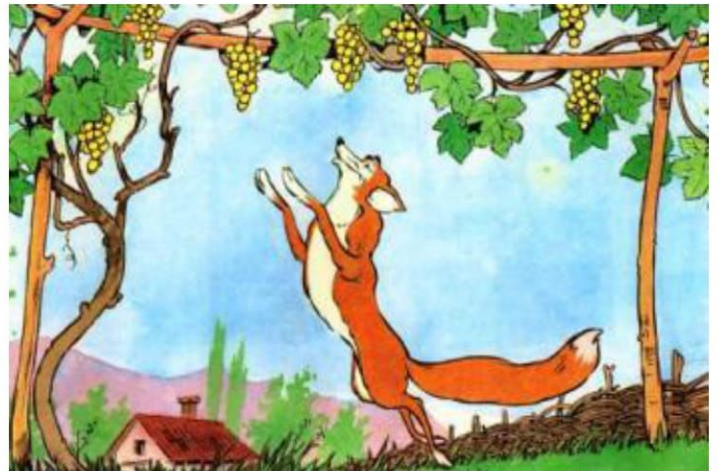
Герої: Лисиця - це невпевнена в своїх силах людина, безвільна, нецілеспрямована, яка схильна вбачати причину невдачі в чому завгодно, тільки не в собі; виноград - мрія, мета, бажане, наші прагнення

Тема: розповідь про те, як легко Лисиця відмовилася від бажаного винограду

Мораль: коли хто неспроможний досягти чогось, посилається на обставини.

Засуджує: нездатність боротися за свою мрію

Вчить: завжди йти до своєї мрії, не звинувачувати у своїх негараздах інших

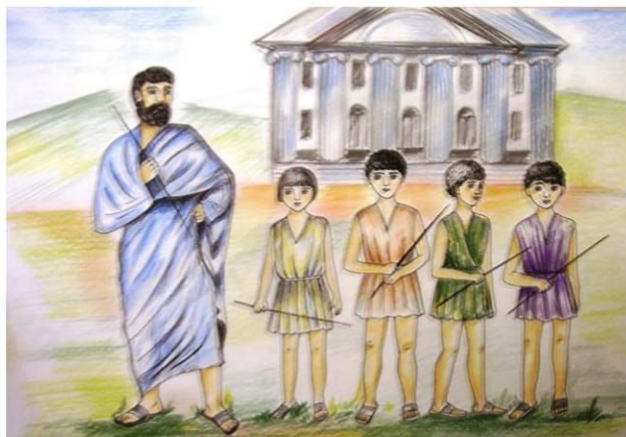

«Хліборобові діти»

Хліборобові діти між собою не мирилися. Він їх часто вмовляв, але слова не допомагали. Тоді Хлібороб вирішив вплинути на них ділом і сказав їм принести в'язку різок. Коли вони виконали те, що він їм загадав, батько дав їм в'язку і наказав зламати її. Але діти, хоч як силкувалися, не змогли цього зробити. Тоді батько розв'язав в'язку і дав кожному по різці. Коли вони легко переламали їх, батько промовив: «Отак і ви, діти, якщо будете дружні, вас не подолають вороги, коли ж житимете в незгоді, вас легко переможуть».

Байка доводить, що коли згода між людьми — їх важко перемагати, коли незгода — легко.

Аналіз байки

Герої: Хлібороб (мудрий батько) та неслухняні діти

Тема: розповідь про те, як батько довів дітям, що треба жити в мирі та злагоді.

Мораль: «коли згода між людьми — їх важко перемагати, коли незгода — легко».

Засуджує: сварки, непорозуміння в сім'ї, батьківський непослух, нерозважливість, відсутність душевної єдності

Вчить: потрібно завжди жити в злагоді, підтримувати один одного

«Хлібороб і Змія»

Хлібороб узимку знайшов задубілу від холоду Змію. І, пожалівши її, поклав за пазуху. Змія відігрілася, прийшла до пам'яті і вкусила свого благодійника. Хлібороб, умираючи, сказав: "Страждаю по заслuzі, бо пожалів гадину".

Байка доводить, що негідники не змінюють своєї вдачі навіть тоді, коли їм роблять найбільше добро.

Аналіз байки

Тема - розповідь про те, як хлібороб пригрів змію, а вона його вкусила

Герої - Хлібороб (довірливий, добрий), Змія (хитра, підступна)

Мораль - негідники не змінюють своєї вдачі навіть тоді, коли їм роблять найбільше добро.

Засуджується: невдячність

Вчить: бути обачним, обережним, не довіряти всім

«Крук і Лисиця»

Крук украв кусок м'яса і сів на якесь дерево. Побачила це Лисиця й захотіла відібрати м'ясо. Вона стала перед Круком і почала вихвалити його велич і красу, кажучи, що йому найбільше з усіх годилося б царювати над птахами, і це сталося б напевно, коли б він мав голос. Крук хотів похвалитися, що в нього є голос, закричав і випустив м'ясо. Лисиця підбігла, вхопила м'ясо і сказала: «О Круче, коли б ти мав також розум, тобі більше не бракувало б нічого, щоб стати царем».

Ця байка стосується нерозумної людини.

Аналіз байки

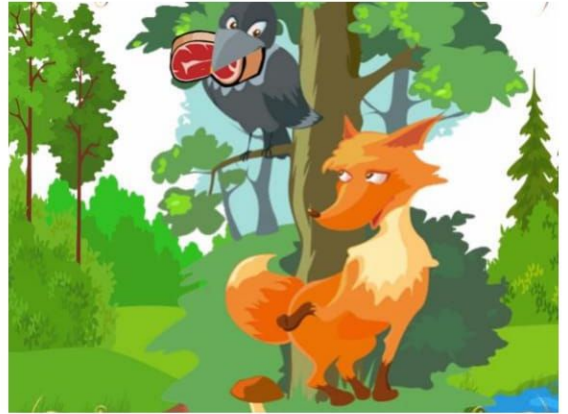
Герої: Лисиця — хитрість, улесливість, розум, підступність; Крук — нерозумність, довірливість, наївність

Тема: розповідь про те, як Лисиця видурила у Крука м'ясо

Мораль: байка стосується нерозумної людини

Засуджує: лукавство, нещирість, дурість, нерозважливість

Вчить: не бути довірливим, не вірити лестошам

«Мурашки і Цикада»

Мурашки взимку сушили на сонці вогке збіжжя, коли до них підійшла голодна Цикада й попросила, щоб їй дали їсти. Тоді вони спитали її, чому вона не заготовувала собі харчів улітку, а вона їм: «Мені все було ніколи, я співала». На це Мурашки, сміючись, відповіли: «Якщо ти співала влітку, то потанцюй узимку».

Не слід зневажати нічого, щоб згодом не довелося шкодувати.

Аналіз байки

Герої: Мурашки (старанні, працелюбні, помірковані), Цикада (легковажна, непередбачлива, творча (співала))

Тема: про Цикаду, яка проспівала все літо, тому Мурашки-трудівниці не допомогли їй восени

Мораль: Не слід зневажати нічого, щоб згодом не довелося шкодувати.

Засуджує: безтурботність

Вчить: думати про завтрашній день

Джерела

Волощук Є.В. Світова література: підручник для 6 класу загальноосвітніх навчальних закладів. - Видавництво: К.:Генеза, 2014.

Гиренко Н. Байка як літературний жанр, її характерні ознаки

<https://www.youtube.com/watch?v=FJomNleYcTc>

Клименко Ж. В. Зарубіжна література: Підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл.- К.: Навч. книга. 2006

Ковбасенко Ю.І., Ковбасенко Л.В. Зарубіжна література: Підр. для 6 кл. - К.: Грамота, 2005.

Ніколенко О. М. Світова література: підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл./О. М. Ніколенко. Т. М. Конєва. О. В. Орлова та ін. — К. : Грамота. 2014.

Ніколенко О.М. Книжка для вчителя: Уроки зі світової літератури в 6 класі (Серія «Бібліотека словесника»)/О.М. Ніколенко, Л. В. Мацевко-Бекерська, О. В. Орлова. — К.: Грамота, 2014.

Паращич В. В. Усі уроки світової літератури. 6 клас.— Х. : Вид. група «Основа», 2014.

- Півнюк Надія.** Зарубіжна література: Підруч. для 6 кл. загальноосв. навч. закл./Надія Півнюк, Олена Чепурко, Наталя Гребницька.— К.: Освіта, 2006
- Федорова Л.В.** Світова література. 6 клас. Схеми інтерактивних конспектів. — Тернопіль : Підручники і посібники, 2014.
- Фесенко В.І.** Зарубіжна література: Підр. для 6 кл.у 2 ч. - К.: Навч.книга, 2004
- Чередник Л. А.** Світова література. 6 клас : розробки уроків. — Х. : Вид-во «Ранок», 2014
- Ярець Л.В.** Світова література : посібник для вчителя: 6 клас /Л.В. Ярець, Г.Є. Гонташ. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2014.